

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเคลื่อนย้ายแรงงานออกจากเขตชนบทเข้าสู่แหล่งงานใหม่ในเมืองและแหล่งงานอื่นที่ให้ผลตอบแทนที่สูงกว่าเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตลอดเวลา โดยอาจสรุปได้ว่าเป็นผลมาจากสาเหตุที่เป็นปัจจัยสำคัญหลัก 2 ประการ คือ แรงผลักดันและแรงจูงใจ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเคลื่อนย้ายแรงงานออกจากท้องถิ่นดั้งเดิมของตน ซึ่งแรงผลักดันดังกล่าวที่ประสมอยู่เสมอคือ ชาวชนบทส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และใช้กรรมวิธีการเพาะปลูกแบบดั้งเดิมที่พึ่งพาธรรมชาติเป็นหลัก โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนั้น เมื่อเกิดภาวะภัยธรรมชาติ เช่น สภาพดินฟ้าอากาศแปรปรวน เกิดภาวะฝนแล้ง น้ำท่วม หรือฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล จะเป็นเหตุให้ผลผลิตทางการเกษตรได้รับความเสียหาย เกษตรกรต้องสูญเสียรายได้ จึงทำให้เกิดการอพยพแรงงานวัยหนุ่มสาวเพื่อขายแรงงาน และนำรายได้กลับไปจนเจือครอบครัว นอกจากนี้ ปัญหาความยากจนที่เกษตรกรชนบทประสบอยู่ก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่เป็นแรงผลักดันให้เกิดการอพยพแรงงาน ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับปัจจัยหลายประการทั้งปัญหาการถือครองที่ดินที่มีขนาดเล็ก ประสิทธิภาพการผลิตต่ำ และภาวะทางการตลาดและราคาผลผลิตซึ่งมักจะตกต่ำอยู่เสมอ เกษตรกรจึงอยู่ในฐานะที่ยากจน เมื่อมองเห็นหนทางที่สามารถจะหารายได้ที่ดีกว่า ก็จะมุ่งหน้าไปหาแหล่งงานนั้น

สำหรับแรงจูงใจที่เป็นปัจจัยให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานออกจากเขตชนบทนั้น มีปัจจัยสำคัญ 2 ประการ คือ เขตเมืองโดยเฉพาะกรุงเทพมหานครมีการพัฒนามากขึ้นเป็นลำดับ มีกิจกรรมธุรกิจเกิดขึ้นมากมาย จึงขาดแคลนแรงงานในภาคธุรกิจต่าง ๆ ซึ่งเป็นแรงงานประเภทกึ่งฝีมือและไม่มีฝีมือเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งรายได้ที่เป็นผลตอบแทนให้กับแรงงานนั้นแน่นอน และส่วนใหญ่จะมีผลตอบแทนที่สูงกว่าที่แรงงานในภาคชนบทจะได้รับ จึงเป็นแรงจูงใจให้แรงงานจากภาคชนบทอพยพเข้าสู่เขตเมืองมากขึ้น นอกจากนี้เนื่องจากประเทศไทยได้แปรสภาพจากประเทศด้อยพัฒนาเข้าสู่ประเทศที่กำลังพัฒนา ความเจริญทั้งด้านวัตถุและวัฒนธรรมใหม่ได้กระจายออกไปทั่วประเทศ ทำให้ชาวชนบทเริ่มเปลี่ยนค่านิยมที่เป็นสังคมเกษตร ซึ่งมีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่ายมาเป็นค่านิยมใช้ชีวิตอย่างคนเมืองมากขึ้น ต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกสบายมากขึ้น จึงจำเป็นต้องชวนชวนหาแหล่งงานที่หารายได้สูงกว่าเดิม เพื่อให้สามารถจัดหาสิ่งของตนเองต้องการได้

ในด้านนโยบายของรัฐได้พยายามเร่งรัดให้เกิดการกระจายความเจริญออกไปสู่ภูมิภาค เพื่อสร้างความทัดเทียมทั้งในด้านความเจริญ และระดับรายได้ให้ใกล้เคียงกันมากที่สุด ระหว่าง ภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐได้มีนโยบายเร่งรัดพัฒนาเมืองศูนย์กลางความ เจริญหรือเมืองหลักเมืองรอง และพื้นที่เฉพาะชั้นในภูมิภาคต่าง ๆ ตั้งแต่ปลายแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 เป็นต้นมา เพื่อให้เป็นแหล่งงานของภูมิภาคพร้อมไปกับการพัฒนา ชนบทที่ใช้ขบวนการหลายรูปแบบที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ในปัจจุบันแม้ว่าการดำเนินงานของรัฐจะ เป็นไปตามแผนและเป้าหมายที่กำหนดไว้ก็ตาม แต่ผลการพัฒนายังกระจายไปค่อนข้างเชื่องช้า ทั้ง นี้อาจเป็นผลมาจากการขาดแคลนงบประมาณ กำลังคน การพัฒนาแบบต่อเนื่อง และอาณาบริเวณ พื้นที่ชนบทของประเทศที่มีขนาดที่กว้างใหญ่มาก เป็นต้น ดังนั้น เพื่อให้เกิดผลการพัฒนาในอันที่จะ สร้างความทัดเทียมในด้านความเจริญ และระดับรายได้ของประชาชนในชนบทให้เพิ่มสูงขึ้นและ เป็นไปได้โดยรวดเร็ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องร่วมมือกันทุกฝ่าย ทั้งจากหน่วยงานของรัฐ นัก ลงทุนภาคเอกชน และประชาชนในชนบท คือ ใช้กระบวนการพัฒนาทั้งจากเบื้องบนและเบื้องล่าง ควบคู่กันไป

ปัจจุบัน ตลาดแรงงานในต่างประเทศก็เป็นแหล่งงานที่สำคัญและเป็นทางเลือกอีกแห่ง หนึ่งของแรงงานไทยใน เขตชนบทนอกจากเขตเมืองภายในประเทศ ซึ่งการเคลื่อนย้ายแรงงาน ระหว่างประเทศเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในทุกภูมิภาคของโลก อันมีสาเหตุหลักมาจากการขาด แคลนแรงงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่มีฐานะร่ำรวยมากมักจะประสบกับปัญหาการขาดแคลน แรงงาน เนื่องจากต้องจ่ายค่าตอบแทนแรงงานภายในประเทศในอัตราที่สูง ทั้งแรงงานฝีมือ กึ่ง ฝีมือและไม่มีฝีมือ จึงมีนโยบายรับจ้างแรงงานจากต่างประเทศเข้ามาทำงานในประเทศตน โดย จ่ายค่าตอบแทนในอัตราที่สูงกว่า เมื่อเทียบกับรายได้ที่แรงงานเคยได้รับในประเทศของตน จึง เป็นผลให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศกันมาก สำหรับแรงงานของประเทศไทยนั้น ได้ มีการเคลื่อนย้ายออกไปสู่ตลาดแรงงานในต่างประเทศอย่างจริงจัง ตั้งแต่ปี 2516 เป็นต้นมาจน ถึงปัจจุบัน ซึ่งระหว่างปี 2516-2529 มีการจัดส่งแรงงานออกสู่ตลาดแรงงานในต่างประเทศ โดยผ่านกรมแรงงานมีจำนวนทั้งสิ้น 487,309 คน และจำนวนแรงงานดังกล่าวเป็นแรงงานที่อยู่ใน ประเทศแถบตะวันออกกลางถึง 448,875 คน หรือร้อยละ 92.1 ของแรงงานไทยในต่าง ประเทศทั้งหมด นอกนั้น จะกระจายไปยังตลาดแรงงานในประเทศแถบเอเชีย อเมริกา และ ยุโรป ส่วนแรงงานไทยในตะวันออกกลางนั้น จะอยู่ในประเทศซาอุดีอาระเบียมากที่สุดถึง 321,206 คน หรือร้อยละ 71.6 ของแรงงานไทยในตะวันออกกลาง และคิดเป็นร้อยละ 65.9 ของแรงงานไทยในต่างประเทศทั้งหมด รองลงมาอยู่ที่ลิเบีย อิรัก คูเวต กาตาร์ สหรัฐอาหรับ เอมิเรตส์ และบาร์เรน เป็นต้น

แรงงานไทยที่ไปทำงานต่างประเทศนั้น ส่วนใหญ่เป็นแรงงานจากภาคชนบทและมีอาชีพเกษตรกรรม จากการรวบรวมข้อมูลของคนงานที่เข้ารับการอบรมปฐมนิเทศน์ จากกรมแรงงาน และการสำรวจสัมพัทธ์อย่างของ กองวางแผนทรัพยากรมนุษย์ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เมื่อปลายปี 2524 พบว่า แรงงานไทยที่ไปทำงานในตะวันออกกลาง มีภูมิลำเนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือถึงร้อยละ 39.5 ของแรงงานทั้งหมด ภาคเหนือร้อยละ 22.1 และภาคกลาง (ไม่รวมกรุงเทพมหานคร) ร้อยละ 23.2 ส่วนกรุงเทพมหานครมีเพียงร้อยละ 14.8 เท่านั้น และมีเพียงเล็กน้อยมาจากภาคใต้ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายจังหวัดก็จะพบว่า จังหวัดอุดรธานีมีผู้ไปทำงานในต่างประเทศมากที่สุด คือ ร้อยละ 20.1 ของแรงงานทั้งหมด รองลงไปตามลำดับ คือ กรุงเทพมหานคร ลำปาง นครราชสีมา ชลบุรี ตาก ขอนแก่น หนองคาย และอื่น ๆ

สำหรับรายได้ที่คนไทยในต่างประเทศส่งกลับในปี 2520-2529 เฉพาะรายได้ที่ส่งผ่านระบบธนาคารจะเท่ากับ 124,498.6 ล้านบาท จำนวนเงินที่ส่งกลับดังกล่าวประมาณ 78,751 ล้านบาท หรือร้อยละ 63.3 เป็นเงินที่โอนมาจากตะวันออกกลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศซาอุดีอาระเบียซึ่งมีคนไทยไปทำงานมากที่สุดได้ส่งเงินกลับเข้าประเทศถึง 72,147 ล้านบาท หรือร้อยละ 57.9 ของเงินส่งกลับทั้งหมด

เงินรายได้ส่งกลับนั้น นอกจากจะมีผลต่อการแก้ปัญหาดุลการชำระเงินแล้ว ยังมีผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Economic Growth) ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยผ่านขบวนการอุปโภค-บริโภค และการลงทุน ทั้งที่ผ่านและไม่ผ่านระบบสถาบันการเงิน เพราะรายได้ส่งกลับนี้ส่วนใหญ่จะเคลื่อนย้ายจากระบบธนาคารพาณิชย์ไปสู่ตัวแรงงานและครอบครัว และมีบางส่วนคงติดค้างบัญชีอยู่ในระบบธนาคารกลายเป็นเงินออมไปในที่สุด โดยมีปริมาณที่สูงมากเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีปริมาณถึง 1,500-2,000 ล้านบาทในแต่ละปี ซึ่งถ้าได้มีการพิจารณาคำningถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจของภูมิภาค จากการใช้จ่ายเงินโอนจำนวนนี้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะจากผู้ลงทุนท้องถิ่นหรือครอบครัวแรงงาน ก็จะเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับตนเองและท้องถิ่นอย่างแท้จริง แทนที่จะปล่อยให้เงินออมจำนวนดังกล่าวไหลออกนอกภูมิภาคเข้าสู่กรุงเทพมหานคร หรือเกิดการลงทุนในกิจกรรมที่จะเป็นการดูดซับเงินรายได้ของตัวแรงงานเองให้มีปริมาณลดน้อยลง อันจะส่งผลถึงระดับรายได้ในอนาคตที่อาจจะกลับไปสู่สถานการณ์อย่างเดิมก่อนที่จะมีการเดินทางไปทำงานในต่างประเทศก็เป็นได้

สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับแรงงานไทยในต่างประเทศ โดยเฉพาะตะวันออกกลางนี้ แม้ว่าจะมีผู้สนใจและทำการศึกษาวิจัยอยู่หลายท่านแล้วก็ตาม แต่ก็ เป็นไปในลักษณะของการศึกษาในด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมของครอบครัวที่มีการเดินทางไปทำงานในต่าง

ประเทศ หรือการศึกษาถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจของครัวเรือนและชุมชนชนบท ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงหรือก่อให้เกิดผลอะไรบ้าง เป็นต้น ส่วนในการศึกษาวิจัยถึงศักยภาพการพัฒนา กิจกรรมทางเศรษฐกิจ เพื่อเป็นแหล่งจ้างงานให้เกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจจากเงินโอนของแรงงาน ไทยในต่างประเทศนั้น ยังไม่ได้มีการพิจารณาอย่างจริงจัง จึงเป็นสิ่งจำเป็นประการหนึ่งที่จะ ควร จะได้รับความสนใจศึกษาวิเคราะห์ เพื่อให้มีการใช้จ่ายเงินในการลงทุนอย่างมีประสิทธิภาพ และ ก่อให้เกิดประโยชน์แก่เจ้าของเงินและท้องถิ่นชนบทมากที่สุด

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษาดังนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนะการพัฒนากิจกรรมทางเศรษฐกิจจากเงิน โอนของแรงงานไทยในตะวันออกกลาง เพื่อใช้เป็นข้อมูลและแนวทางประกอบการวางแผนเสริม สร้างตลาดแรงงานขึ้นภายในจังหวัดเป้าหมายที่เป็นท้องถิ่นของแรงงาน โดยมุ่งเน้นประเด็นการ ศึกษา ดังนี้

1. เพื่อศึกษาโครงสร้างประชากร กำลังแรงงาน และการจ้างงานในพื้นที่ศึกษา รวมทั้งการย้ายถิ่นของแรงงานและการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานในตะวันออกกลาง
2. เพื่อศึกษาผลกระทบจากการเคลื่อนย้ายแรงงานที่มีต่อภาวะการจ้างงาน การว่าง งาน และผลผลิตในท้องถิ่น รวมถึงสภาพปัญหาการล้มและขาดแคลนแรงงานในท้องถิ่น
3. เพื่อศึกษาผลตอบแทนของแรงงาน และปริมาณเงินโอนของแรงงานไทยในตะวันออก กลาง รวมทั้งผลกระทบของเงินโอนที่มีต่อระบบเศรษฐกิจทั้งในระดับประเทศ ระดับภาค และ ระดับท้องถิ่น
4. เพื่อวิเคราะห์ความได้เปรียบในเชิงเศรษฐกิจของกิจกรรมเศรษฐกิจสาขาต่าง ๆ ในจังหวัดเป้าหมาย อันจะเชื่อมโยงถึงการเสนอแนะให้มีการพัฒนากิจกรรมทางเศรษฐกิจจากเงิน โอนของแรงงานไทยในตะวันออกกลาง

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาจำเป็นต้องกำหนดขอบเขตในการวิเคราะห์และวิจัยให้แน่ชัดก่อน เพื่อใช้เป็น กรอบในการค้นคว้าข้อมูล และนำมาวิเคราะห์ให้เพียงพอและเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการ ศึกษา ซึ่งสามารถจำแนกได้ ดังนี้

1. ตลาดแรงงานต่างประเทศ เนื่องจากมีแรงงานไทยจำนวนมากที่ได้เดินทางไปทำงานในประเทศต่าง ๆ หลายประเทศ ทั้งในตะวันออกกลาง สหรัฐอเมริกา ยุโรป และเอเชีย ด้วยวัตถุประสงค์และอาชีพที่แตกต่างกันออกไปและยังเป็นแรงงานประเภทที่มีความรู้ในระดับที่ต่างกันด้วย การศึกษาคั้งนี้จึงจะมุ่งเน้นศึกษาเฉพาะแรงงานไทยในตะวันออกกลางเท่านั้น เนื่องจากเป็นตลาดแรงงานที่ใหญ่ที่สุดของแรงงานไทย และนอกจากนี้ความต้องการของตลาดแรงงานก็เห็นแรงงานประเภทไม่มีฝีมือและกึ่งฝีมือเป็นหลัก ซึ่งแรงงานไทยประเภทดังกล่าว มักเป็นแรงงานจากภาคชนบท ซึ่งประสบกับปัญหาการว่างงานและมีระดับรายได้ต่ำ ดังนั้น จึงเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญที่ควรจะนำมาเป็นตัวอย่างในการศึกษาคั้งนี้

2. จังหวัดเป้าหมาย แรงงานไทยที่เดินทางไปต่างประเทศมาจากทุกภูมิภาคของประเทศ แต่ที่มีปริมาณมากที่สุดนั้นเป็นแรงงานที่มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะจังหวัดอุดรธานี ขอนแก่น และนครราชสีมา จึงได้ใช้จังหวัดทั้ง 3 ดังกล่าวเป็นกรณีศึกษาในเรื่องนี้ ประกอบกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 และ 6 ได้มีนโยบายกำหนดให้จังหวัดขอนแก่นและนครราชสีมาเป็นเมืองหลักเร่งรัด และจังหวัดอุดรธานีเป็นเมืองหลักอันดับรอง เพื่อให้ทำหน้าที่ในการรองรับความเจริญที่จะกระจายออกจากกรุงเทพมหานครในอนาคตและเสริมสร้างให้เป็นฐานเศรษฐกิจ หรือตลาดแรงงานของภูมิภาคและจังหวัดใกล้เคียง จึงเป็นการเหมาะสมและสอดคล้องกับการพิจารณาบทบาททางเศรษฐกิจที่จะเกิดขึ้นจากการศึกษาคั้งนี้

3. ข้อมูลการศึกษา เนื่องจากการศึกษาในเรื่องดังกล่าวค่อนข้างจะกว้าง การศึกษาวิเคราะห์จึงจะเน้นข้อมูลทุติยภูมิเป็นหลัก เพื่อให้สอดคล้องกับระยะเวลาของการศึกษา และจะเสริมด้วยประเด็นจากผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาที่ได้ตรวจสอบข้อเท็จจริง และความมีเหตุมีผลแล้ว ซึ่งจะใช้เป็นข้อมูลหลักประการหนึ่ง เพื่อทำการศึกษาวิเคราะห์เรื่องอื่นต่อไป

4. กิจกรรมทางเศรษฐกิจ การให้ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมทางเศรษฐกิจ จำเป็นต้องพิจารณาศักยภาพการพัฒนากิจกรรมทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ปัจจุบันข้อมูลผลิตภัณฑ์ประชาชาติ ประกอบด้วยสาขาการผลิตที่สำคัญหลายสาขา ซึ่งก็มีวิธีการคำนวณมูลค่าเพิ่มที่แตกต่างกันออกไป และบางสาขาไม่สามารถบ่งชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์กับขนาดของแรงงานได้ ดังนั้น ในการศึกษาคั้งนี้จะเน้นศึกษาและเสนอแนะกิจกรรมที่เป็นตลาดแรงงานที่สำคัญของจังหวัดและเกี่ยวข้องกับอาชีพของแรงงาน ทั้งอาชีพดั้งเดิม และอาชีพใหม่ของแรงงานที่เคยเดินทางไปทำงานในต่างประเทศ อาทิเช่น เกษตรกรรม อุตสาหกรรม การค้า และบริการ ทั้งนี้ จะขึ้นอยู่กับผลการวิเคราะห์ฐานเศรษฐกิจ หรือความได้เปรียบในเชิงเศรษฐกิจของสาขากรรมดังกล่าว ว่ากิจกรรมใดมีความสำคัญมากที่สุด

วิธีดำเนินการศึกษา

1. ศึกษาทฤษฎีและแนวความคิดที่เกี่ยวข้องเพื่อประมวลเป็นกรอบในการศึกษาวิเคราะห์ในเรื่องต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา
2. ศึกษาผลงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการศึกษานี้เพื่อใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงและเชื่อมโยงไปสู่การวิเคราะห์เรื่องที่เกี่ยวข้องต่อไป
3. เก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) จากเอกสารและหน่วยงานทั้งในส่วนกลาง และท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างประชากรและแรงงาน โครงสร้างการผลิตและการประกอบอาชีพของแรงงานในจังหวัดเป้าหมาย ปริมาณรายรับและรายจ่ายของแรงงาน และนโยบายการส่งเสริมของรัฐที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการศึกษา
4. วิเคราะห์ข้อมูลโดยประยุกต์ตามทฤษฎีและแนวความคิดที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่จะให้ภาพอย่างชัดเจน ในเรื่องผลกระทบจากการเคลื่อนย้ายแรงงาน พฤติกรรมการบริโภคจากเงินโอน และการเสนอแนะรูปแบบและโอกาสการสร้างงานจากเงินโอน
5. เสนอผลการวิเคราะห์ในรูปของการพรรณนา ตาราง กราฟ แผนภูมิ และแผนที่

แหล่งข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาดังนี้ สามารถจำแนกตามแหล่งที่มาได้เป็น 3 แหล่ง คือ

1. หน่วยงานส่วนกลาง
  - 1.1 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
  - 1.2 กระทรวงมหาดไทย
    - กรมแรงงาน
    - สำนักผังเมือง
    - กรมการปกครอง
  - 1.3 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
    - สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
    - กรมส่งเสริมสหกรณ์

- 1.4 สำนักงานสถิติแห่งชาติ
  - 1.5 สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน
  - 1.6 กระทรวงอุตสาหกรรม
  - 1.7 กระทรวงพาณิชย์
  - 1.8 กระทรวงต่างประเทศ
  - 1.9 สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
  - 1.10 ธนาคารแห่งประเทศไทย
  - 1.11 บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
  - 1.12 ธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ
2. หน่วยงานส่วนภูมิภาค : จังหวัดอุดรธานี ขอนแก่น และนครราชสีมา
- 2.1 สำนักงานจังหวัด
  - 2.2 สำนักงานแรงงานจังหวัด
  - 2.3 สำนักงานสถิติจังหวัด
  - 2.4 สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด
  - 2.5 สำนักงานเกษตรจังหวัด
  - 2.6 สำนักงานพาณิชย์จังหวัด
  - 2.7 ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
  - 2.8 ธนาคารแห่งประเทศไทย สาขาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
  - 2.9 ธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ
3. ศูนย์เอกสารและห้องสมุดสถาบันการศึกษา
- 3.1 ศูนย์เอกสารแห่งประเทศไทย
  - 3.2 ห้องสมุดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
  - 3.3 ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
  - 3.4 ห้องสมุดสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
  - 3.5 ห้องสมุดสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1. เพื่อให้มีการเสริมสร้างรายได้เกิดขึ้นในท้องถิ่นของแรงงาน ด้วยทุนรอนของตนเอง ในอันที่จะปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ให้สูงขึ้น และเป็นประโยชน์ต่อพื้นที่ข้างเคียง และการพัฒนาประเทศในท้ายที่สุด

2. ทำให้ได้ข้อมูลพื้นฐาน ซึ่งจะนำมาใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบายด้านต่าง ๆ ของรัฐบาล เช่น นโยบายในการผลิตกำลังคนที่เหมาะสมเพื่อทดแทนแรงงานที่ขาดไปและนโยบายในการพัฒนาเมืองและชนบท เพื่อสร้างตลาดแรงงานขึ้นในภูมิภาคและจังหวัด
3. เพื่อใช้เป็นข้อเสนอแนะและประชาสัมพันธ์ให้แก่แรงงานไทยที่เดินทางไปทำงานในต่างประเทศ ได้ทราบถึงโอกาสหรือความเป็นไปได้ในการลงทุนจากเงินที่ตนเองได้จัดหามาเพื่อประโยชน์ในการเพิ่มพูนรายได้ให้มากยิ่งขึ้น
4. เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาค้นคว้าและวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ในภูมิภาคอื่น และนอกจากนี้ ยังจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัยในเรื่องอื่นที่เกี่ยวข้องกับแรงงานไทยในต่างประเทศ รวมทั้งกรณีเงินโอนที่เกิดจากการเคลื่อนย้ายแรงงานภายในประเทศ ก็สามารถที่จะนำมาศึกษาวิเคราะห์ได้เช่นเดียวกัน

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. แรงงานฝีมือ (Skilled Workers) หมายถึง คนงานที่มีความสามารถทำงานโดยมีทั้งความชำนาญและฝีมือ สามารถตัดสินใจและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำงานด้วยตนเองได้ เช่น ช่างไฟฟ้า ช่างประปา เป็นต้น
2. แรงงานกึ่งฝีมือ (Semi-Skilled Workers) หมายถึง คนงานที่สามารถทำงานตามสั่งและขั้นที่กำหนดไว้ในรายละเอียดของการทำงาน เป็นผู้ที่มีความรู้ในหน้าที่ (Job Knowledge) แสดงความชำนาญฝีมือขั้นพื้นฐาน (Basic Skilled) เช่น ช่างไม้ ช่างปูน เป็นต้น
3. แรงงานไม่มีฝีมือ (Unskilled Workers หรือ labour) หมายถึง คนงานที่ทำงานโดยใช้แรงงานเป็นส่วนใหญ่ โดยไม่ต้องอาศัยความรู้ความชำนาญหรือฝีมือแต่อย่างใด เป็นการทำงานที่ไม่ต้องมีขั้นตอนที่แน่นอน (Non-processing) ได้แก่ กรรมกร พนักงานทำความสะอาด เป็นต้น
4. ศักยภาพการพัฒนา (Development Potential) หมายถึง แว่นพัฒนาที่เกิดจากสภาพความพร้อมของความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางด้านกายภาพ โครงสร้างพื้นฐานทางด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการในพื้นที่และมีแนวโน้มและโอกาสที่จะพัฒนาให้เกิดการขยายตัวขึ้นได้ เพื่อตอบสนองนโยบายการพัฒนาในอนาคตต่อไป

5. อุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตร หมายถึง สถานประกอบการที่ดำเนินกิจการเกี่ยวกับการผลิตโดยใช้สินค้าเกษตรเป็นวัตถุดิบในกระบวนการผลิตและผลผลิตที่ได้จะนำไปบริโภคหรือจำหน่ายได้โดยตรง (Finished Product) เช่น โรงสีข้าว โรงงานมันเส้นมันเม็ด โรงงานอัดปอ โรงงานทอกระสอบ โรงงานน้ำตาล เป็นต้น